

Михаило М. Нинковић
геометар

О ГРУПИСАЊУ ЗЕМЉИШТА У СРБИЈИ, А У СЕЛИМА РАЗБИЈЕНОГ ТИПА

Комасација земљишта, као саставни део државне аграрне политике, тежи да поправи и подигне пољопривредника групишући његове разбацане парцеле по територији општинског атара, у већи комплекс подесан и угодан за обрађивање.

Државе и народи, који су се несметано развијали, одавно су почели решавати коштуњава питања везана за земљу и за напредак пољопривредника. И у појединим покрајинама наше државе извођене су и изводе се комасације са успехом, али у Србији досада комасација земљишта није извођена. Пошто су се прилике и стање у Србији толико измениле потребно је дакако почети и ту са комасирањем земљишта. Међутим како је за комасацију везано доста препрека и питања која треба отклонити или узети у обзир као н. пр. особине земљишта и његов положај, даље систем насеља, па и особине сељака, то се комасација неби ни могла свугде истим методама изводити. Цитирајући те особине редом, закључићемо и начине комасирања који су могући у Србији — а нарочито у селима разбијеног типа, пошто је то предмет наше теме.

Земљиште у Србији је веома разноврсно и у блиској околини, а камоли у ширем смислу. Њихов састав, плодност, уносивост, и приступачност исто тако. У општем погледу оно је нагнуто са југа на север испресецањем потоцима, речицама и рекама, брежуљкасто и валовито чини разноврстан рељеф. Саме парцеле се налазе, било на терасама мањим и већим, које су опет разноврсне или по постанку, или положају или самом саставу. Даље оне се налазе у благим или оштрим увалама, које су постале померањем или раздвајањем мањих и већих масива. Даље оне се налазе или у котлинама које су издубиле реке приликом отицања Панонскога језера или у бившим његовим заливима. Оне се на једном месту одликују огромним наносом и плодним слојем, док су у краткој близини наилази на несразмерну разлику. Даље парцеле се налазе на седлима и раседлинама брда, са различитим саставом и положајем или су пак окачене уз неку падину различито окренуту сунцу, што игра велику улогу у вредности њиховој, а могу бити окачене и уз неки ћувик, где је камени слој или избио на површину или је близу површине. И на крају кад се погледа да су та обрадива земљишта опкољена, испресецања и ишарана шумским мањим и већим комплексима, који где су очувани готово су исте вредности, онда добијамо јасну слику терена, наизменично

богатог, или сиромашног, забаченог или истураног, којег треба на неки начин груписати и створити сељаку бољи живот, пошто је испарчаност и разбацаност парцела у погледу власништва у Србији велика и отежава рентабилну обраду, назади и исцрпљује сељака.

Разумљиво да добар део ових земљишта захтева редовно поправљање (ђубрење или одмарање). Ако би узели у обзир још и неравномерно падање атмосферског талога на територији једне општине, онда би добили још мучнију слику и тежи задатак за груписање земљишта.

Код груписања земљишта важну улогу игра систем насеља, који одлучује у једној општини, дали ће комасацији бити општа, или делимична. Готово сва разноврсност насеља огледа се у Србији. Ту постоје сви типови села. Ушорена села (или села збијенога типа) виде се у богатијим и равнијим пределима. Мање ушорена села, виде се у брежуљкасто валовитим крајевима, где успевају подједнако житни и воћни плодови. И раштркана села (или села разбијеног типа) где су куће разбацане по територији целе општине по подеснијим местима. Ова села су у бреговитим пределима Србије и чине огромну већину, па ћемо зато о њима и говорити.

У првобитном насељавању Србије (ми овде подразумевамо насељавања, која су вршена за владе Кнеза Милоша Обреновић) овај начин насељавања давао је лепу слику грунтова и усамљених газдинстава. Током времена ова се слика изменила. Деобом, продајом, наследством итд. а нарочито после минулих ратова, настали су многи женски наследници и имања су њиховом удајом прелазила у руке сељака било из другог села, било са супротног краја села. На тај начин створила се велика измешаност парцела, а подједнако и испарчаност. Један власник добијао је за граничара код своје куће, као што рекох сасвим са другог краја села, а и он је опет имао своје парцеле можда у близини куће тога новог власника. Ово се све више повећавало, нарочито у доба привредне кризе. Али ипак и поред свеколике испарчаности села су остала и даље разбијеног типа. Минимална груписања издељених фамилија није изменила тип насеља.

Код комасације земљишта, као и код других реформи, мора се рачунати и са особинама сељака. Сваки народ у почетку сваке новине, гледа на њу са неповерењем или са пуно резерве. Чист народни разум, у стању је да просто али оштроумно процени извесне појаве и њихове последице у будућности. Могућан је да прозре нарочито оне последице, које бар привидно изгледају штетне по њега, те је спреман противити се извођењу тих новина. Српски сељак одликује се свим тим особинама. Он унапред гледа на своје земљиште. Он у разуму има већ изграђен план обделавања

за неколико година. Ако би тај план био промењен, ма и привидно или привремено на његову штету, или ако би осетио неку врсту присилне реформе он би се одупро. У томе случају и комасација неби удовољила онеме услови „Комасацијом се умањује број парница и спорова“, јер би било, ако би се комасација изводила у размеру 1:5 или 1:10, сукоба, спорова и противљења. Као пример имамо један из доба Кнеза Милоша Обреновић, када је приступио ушоравању села. И поред паљења кућа, батинања и других строгих мера народ подринско-ваљевских крајева успротивио се.

Дакле како би комасација земљишта у Србији била новост, а потребна је, то би у погледу одређивања услова под којима се приступа комасацији требало нарочито водити рачуна. Доцније кад ова реформа лагано уђе у народ могу се ти услови мењати. Разум ће ипак побеђивати личне интересе појединаца. Све се ово пак односи на оне крајеве у Србији, где је могуће изводити општу комасацију, и где положај и врста земљишта одговара приближно оним крајевима где су комасације извођене, као и у општинама где су села груписана. Иначе у великом делу Србије, економско питање, и оживљавање пољопривредника, његов напредак и развој могао би се решити једино путем трампе на техничкој бази, под руком власти и стручњака, који као и код комасације јесу **геометри**.

Трампа је замена земље за земљу и то добровољна уз још неке извесне погодбе које се могу појавити. Она је слична комасацији земљишта, али није комасација; није чак ни делимична комасација — или би се могла назвати неповезана комасација земљишта у минијатури. Она нема свих оних принципа као код комасације, али ако би требали могли би се створити — у више случајева неби требали. За трампу треба пристанак сељака (власника) са разних крајева села, да групишу поседе близу куће (јер су куће раштркане). Она лако обухвата парцеле и под шумом (таквих случајева било је доста у Србији). Она у неким крајевима може потпуно заменити комасацију, а у неким и да јој буде претеча. Она је корисна као и комасација и тежи стварању усамљених газдинстава у селима разбијеног типа, где комасација земљишта неби била лако изводљива, могућа, или ефикасна, или где би била скупа. Она се може проширити и узети у комбинацију доста власника, а често неби требало снимати ново стање, већ само поништити границу између две парцеле — разумљиво после извршеног премера у местима где још није извршен. Она је дакле јефтина, а за државу и народ корисна.

Идеја — дакле, на коју су дошли сами сељаци — спасавајући своје поседе, групишући их и подижући их путем примитивне трампе, заслужује пажњу, потпору, усавршавање и потпуно озакоњење. Она заслужује да буде пропа-

гирана у оним местима где је нужна, како би се заинтересовали и они власници који о томе нису помишљали. Леп је пример неколицине сељака из ваљевске Подгорине, који су сами својим трудом и иницијативом груписали своје земљиште, са кућом у средини и свим успевајућим културама окол.

Улога геометра и у овом послу била би двострука: мисионарска и извршна. Мада југословенски геометри имају велики и тежак задатак, да у Србији и другим непрмереним крајевима створе први катастар, и да га у целој Краљевини одржавају. Али то нетреба да је граница задатка. Они морају пратити и живот пољопривредника у колико се односи на земљу. Они се смеју бавити свим питањима везаним за земљу и напредак сељака. Они су дужни у том правцу тражити нове видике, размахивати се снагама младога сталежа, храбро се пењати уз друштвене степенице и новим генерацијама оставити нова поља рада. Они су позвани да сељаку донесу један велики део социјалне правде, а стим и благодети, јер је катастар дело нужде и потребе, а никако радозналости. У том правцу морамо стварати и ићи и ми и наша организација и наша штампа.

ИЗ КЊИГА И ЧАСОПИСА

АУТОРЕДУКЦИОНИ ТАХИМЕТАР BOSSHARDT-ZEISS-а У ПРАКСИ

Необично убрзани темпо живота, који се опажа после Светског рата у свима гранама људске активности, није могао мимоићи ни стање геометарске делатности. И у њој се примећују у многим државама корените промене како у организацији радова, тако и у њиховим начинима. Главни циљ, коме се тежи, састоји се у убрзању радова да би њихови резултати што пре допринели решавању хитних проблема социалног и техничког карактера постављених на дневни ред.

При детаљном снимању тахиметрија и ваздушна фотографија добивају све ширу примену и помало потискују у позадину уобичајени начин рада.

За тахиметријско снимање, које је, чак при старим типовима инструмената, много убрзавало рад, имају нарочиту важност т. зв. ауторедукциони тахиметри, јер они редукују дужине, косо положене на терену, у хоризонталну раван директно из читања на инструменту.

Тежња савремених конструктора иде ка повећању тачности посредног мерења хоризонталних отстојања до оних граница, које су постављене праксом за тачна детаљна ме-